

Hvordan hænger de kommunale budgetter og udligning sammen? - Udligning som forudsætning for decentralisering til kommunerne

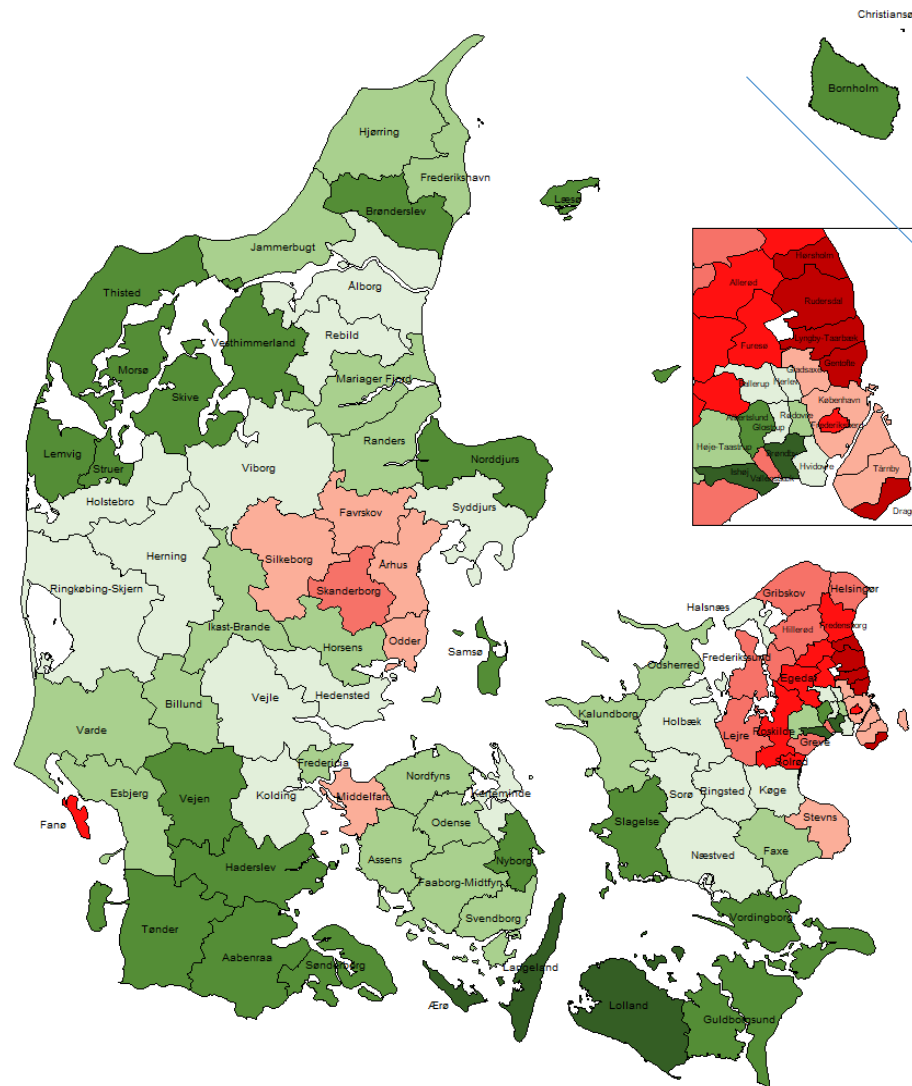
- Indenrigsudvalgets åbne høring om fremtidens kommunale økonomi
 - *Niels Jørgen Mau Pedersen,*
 - *Projektchef i VIVE*
- Hvordan hænger de kommunale budgetter og udligning sammen?
- Hvad er alternativerne hvis udligningen ikke fungerer?
- Hvor ligger reparationsbehovet? Organisering, indtægter og udgiftsbehov

VIVE

Sammenhæng udligning og budgetter (1): Baggrund i forskelle i den strukturelle balance pr. indb. (2020)

Strukturel balance pr. indb.
i forhold til gennemsnit

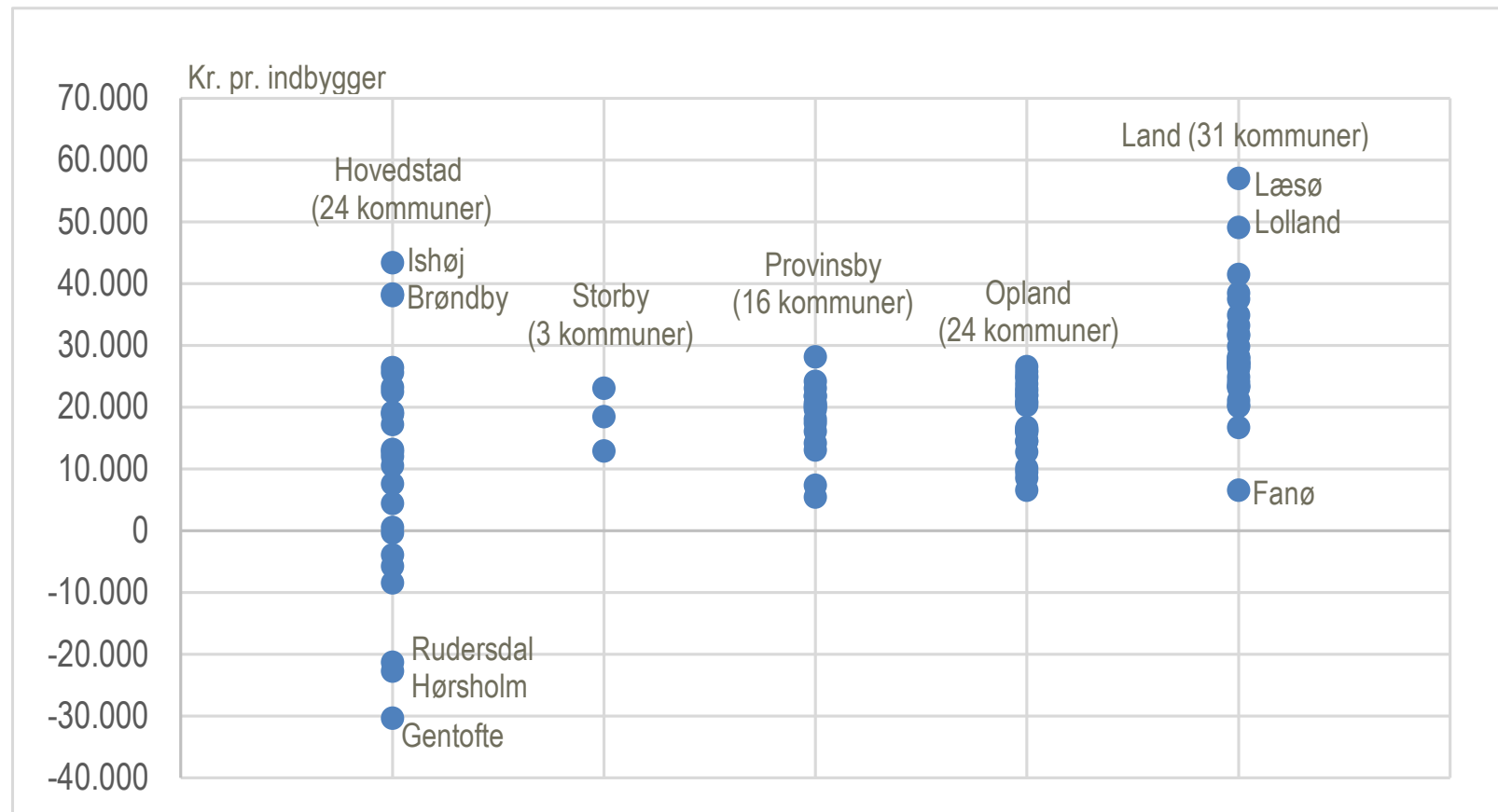
Definition strukturel balance: skatteindtægt v.
gnst.skat minus udgiftsbehov

Kilde: Egne beregninger og tilskudsudmelding

Sammenhæng udligning og budgetter (2): Variation i faktisk udligning mellem kommunerne

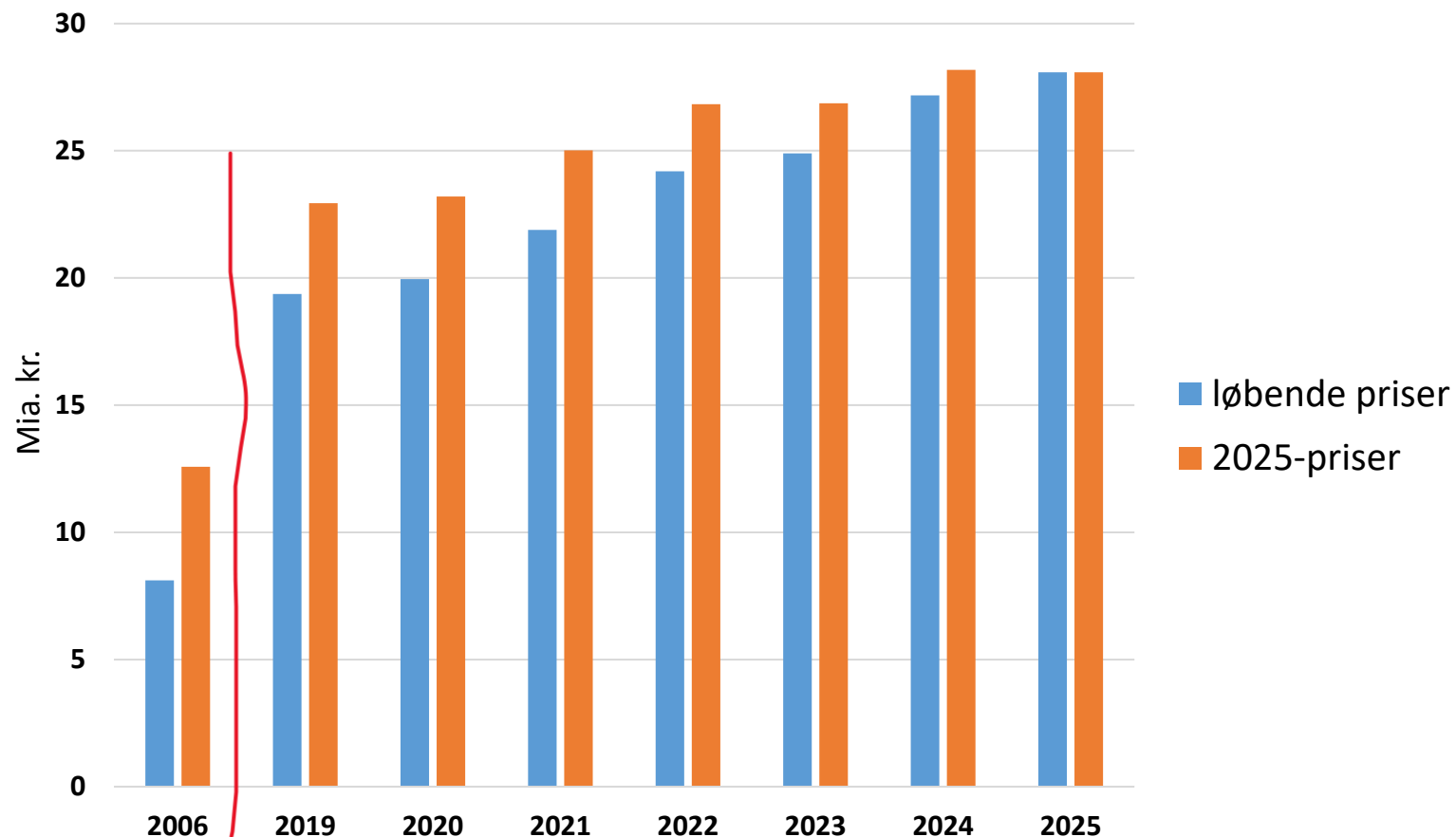
Tilskud og udligning pr. indbygger på kommunegrupper. 2021

DST-2016-undersøgelse: tilskud og udligning > 30 pct. af indtægter i mange kommuner

Sammenhæng udligning og budgetter (3): Omfanget i omfordeling fra tilskuds- og udligningssystemet

Omfanget af omfordeling fra tilskuds- og udligningssystemet, mia.kr., 2006-2025.

Kilde: Egne beregninger på ministeriele tilskudsudmeldinger i en årrække

Hvad er alternativerne hvis udligningen ikke fungerer? (1): Hvad skal ambitionsniveauet være?

Et udsagn udledt fra det foregående kan være:

- Danmark er måske verdens mest kommunaliserede land
- Danmark må derfor også have verdens mest effektive udligningssystem

Formålet kan være: alle kommuner skal have mulighed for at kunne levere et rimeligt serviceniveau ved nogenlunde samme skatteprocent.

Bemærk: kravene til systemet har været – og formentlig er – stigende.

Hvad er alternativerne hvis udligningen ikke fungerer? (2): Mulighederne med et ikke veludviklet system

1. Kommunerne må trække på "sikkerhedsventilerne":
 - => justere på kommuneskatten – men indskrænkede muligheder jf. sanktionslovgivning, skatteloft mv.
 - => Justere på serviceniveauer – men kan kollidere med normeringer og regulerede opgaveområder (fx overførsler)
 - => Trække på likviditeten – forbedret men ulige fordelt
 2. Decentralisering til kommuner må evt. revurderes på visse områder
-
3. Udligningssystemet kan genoprettes/udvikles

Hvad er alternativerne hvis udligningen ikke fungerer? (3): reparationsscenariet: hvilke værdier bør bevares?

Påstand: Visse værdier er bevaringsværdige i det eksisterende system

- 1) Anvendelse af *generelle* tilskud (frem for refusioner)
- 2) Udgangspunkt i et *generelt system* baseret på indtægtsgrundlag og udgiftsbehov *)
- 3) Anvendelse af *objektive* kriterier i videst mulig udstrækning *)
- 4) *Aktualitet* i forhold til de skiftende vilkår *)
- 5) Princip om *faglig* underbygning af ”formler” *)

*) Visse af disse værdier har været under pres i bl.a. 2020-reformen

Alternativet: ”smarte løsninger” og ren teknokrati uden politisk ejerskab?

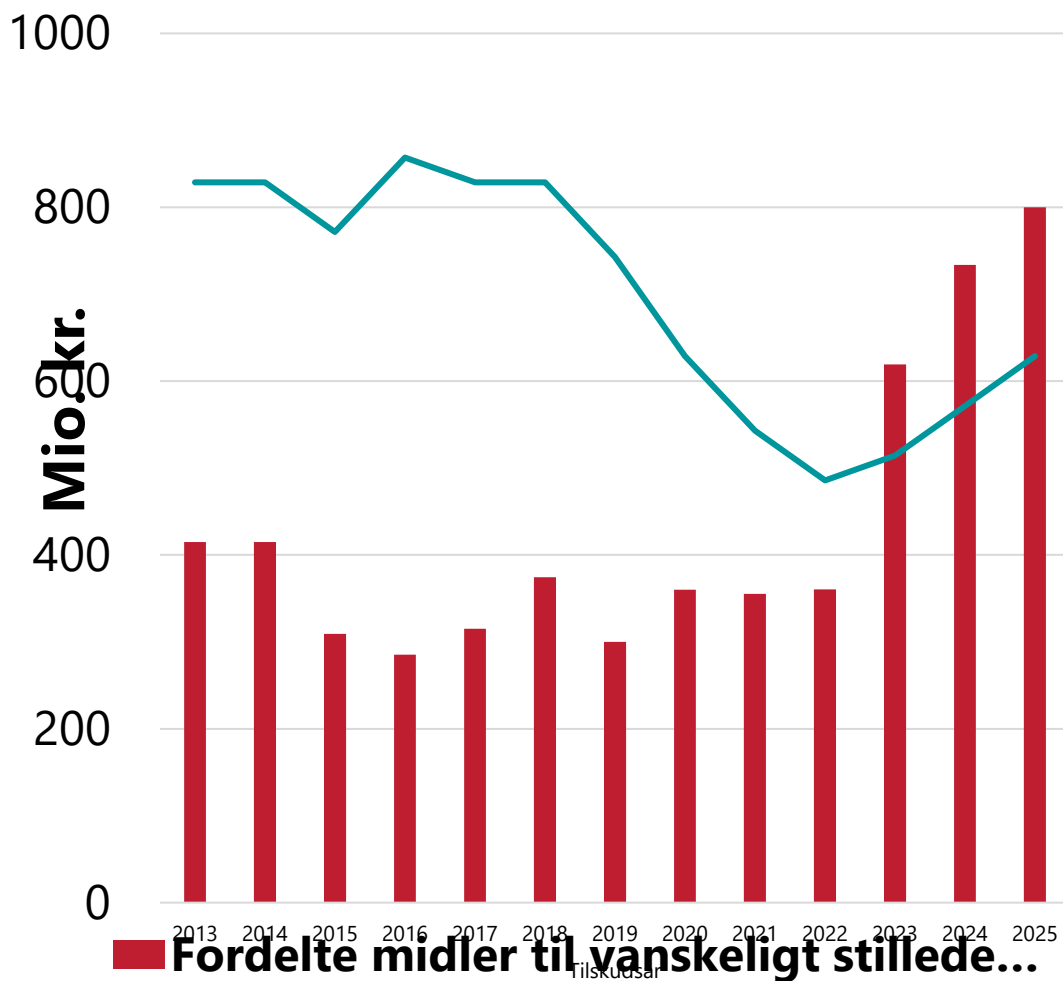
Hvor ligger reparationsbehovet? (1): Organiseringen

Problem:

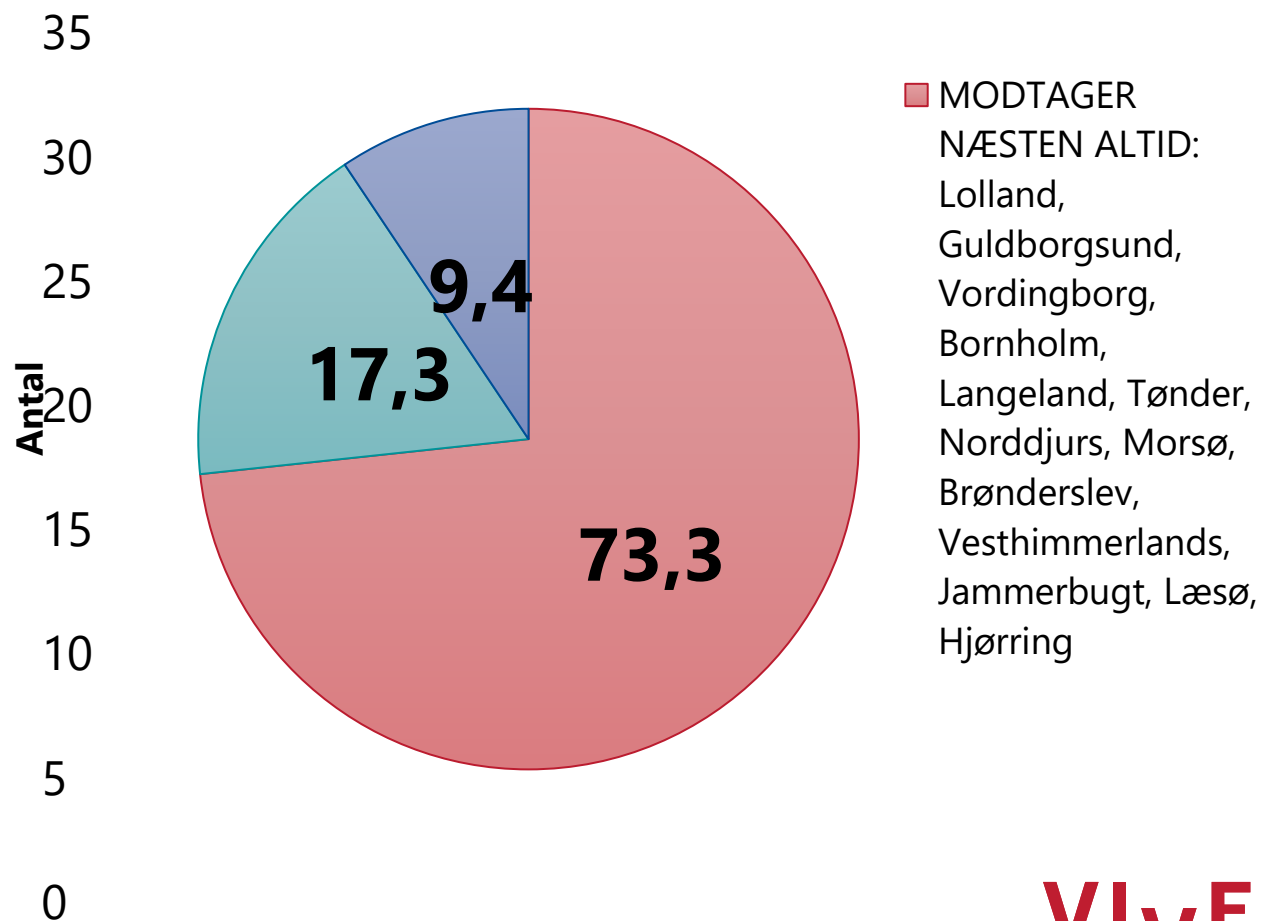
- voldsom fragmentering af systemet baseret i højere grad på særlige ordninger trods ønsker om forenkling (p.t. min. 23 særordninger)
 - Mange af særordningerne er kun sparsomt fagligt underbygget
 - To store særordninger til udsatte ø- og yderkommuner og udsatte hovedstadskommuner er ikke dokumenteret
 - Sæertilskud er vokset voldsomt samtidig med at antallet af modtagere er begrænset (=> næste slide)
 - Nettoprincippet synes forladt men kan genindføres
- => Løsningsmuligheder kan udvikles

Perspektiv: Særtilskud er vokset uholdbart

Særtilskudspulje til vanskeligt stillede kommuner (§ 16) og antal modtagere 2013 til 2025

Særtilskud efter ansøgn.– hyppighed af tildelte midler 2013-25, pct.

Kilde: Mau Pedersen, VIVE 2024

VIVE

Hvor ligger reparationsbehovet? (2): Indtægtsudligningen

Problem:

- a. Nye grundværdier skal indfases
- b. Overvejelse om udligning: dækningsafgifter af erhvervsejendomme og kommunal andel af dødsboskat, p-afgifter mv.
- c. Mest presserende: ulighed pga. begrænset udligning af komm. selskabsskat

Ad c og overvejelser om løsning:

- ⇒ Er kommunal selskabsskat en god lokal skat?
- ⇒ Er eksisterende 50% udligning for lav med stigende provenuer?
- ⇒ Er der udligningsrelevante kommunale udgifter at tage hensyn til?

Hvor ligger reparationsbehovet? (3): Udgiftsbehovsudligning

Problem:

- a. Visse udgiftskriterier er vedligeholdelseskrævende
- b. Kommunale udgifter er ændret over årene (seniorpension, ændringer på sundhedsområdet, evt. beskæftigelsesområdet mv.)
- c. Nye datamuligheder skal undersøges (sundhed, miljø etc.)
- d. Nye statistiske metoder kan inddrages – men individdata skal kunne omsættes til kommunale forhold.

⇒ Løsningsmuligheder falder i tråd med tidligere arbejde.

⇒ Det kan være en støtte i det fremtidige arbejde 😊